

(Familie-) ervaringsdeskundigheid in de forensische GGZ

GGZ CONGRES 2024

Overzicht

- ❑ Het onderzoeksproject in vogelvlucht
 - ❑ Eerste bevindingen onderzoeksproject vanuit literatuurstudie en focusgroepen
 - ❑ Eerste stappen in het vormen van een cultuur om (familiale) ervaringsdeskundigheid duurzaam te implementeren
 - ❑ Het in kaart brengen van familieleden ter voorbereiding van het implementeren van (familie)ervaringsdeskundigheid
 - ❑ Afsluitend
 - ❑ Vragen - suggesties
-

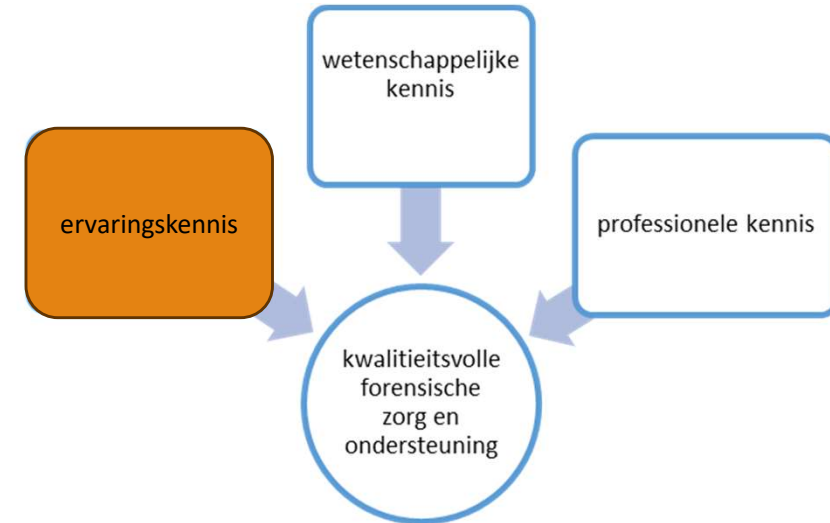
1. Situering

➤ Definitie (familie-)ervaringsdeskundigheid

*“De kennis en expertise die voortkomt uit de ervaring met individugerichte zorg, opgedaan als gebruiker of context en die voor zichzelf en voor andere **herstelbevorderend** kan worden ingezet. Die ervaring kan alleen tot kennis en expertise met betrekking tot individugerichte zorg leiden als ze via lotgenotencontact wordt verwerkt en verruimd en als via opleiding of vrijwilligerswerk kennis, houdingen, vaardigheden en methoden zijn aangereikt om de verruimde ervaringen met individugerichte zorg deskundig aan te wenden.”*
(Steunpunt Geestelijke Gezondheid, 2018; p.4).

- Methodische zelfhulp
- Emancipatie

➤ Triade kwaliteitsvolle forensische zorg

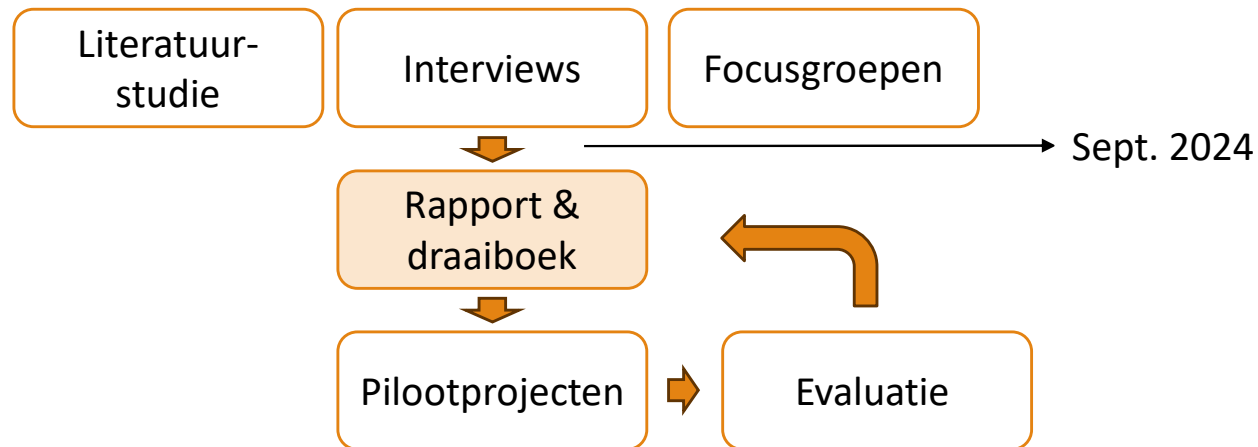
2. Onderzoek: (F)ED in de FGGZ

- *Doel: Het ontwikkelen van een draaiboek (met focus op vormings- en coachingsaanbod voor organisaties) om (F)ED duurzaam te implementeren in de forensische GGZ*
- Looptijd: 1-09-2023 tot en met 31-08-2025
- Focus binnen forensische GGZ op
 - Ervaringsdeskundigheid van (ex-)zorggebruikers
 - Ervaringsdeskundigheid van naasten
- Twee parallelle sporen
 - Wetenschappelijke rol (ScienceForCare, UGent)
continue uitwisseling
 - Expertrol (Familieplatform, Similes)

3. Onderzoek: (F)ED in de FGGZ (2)

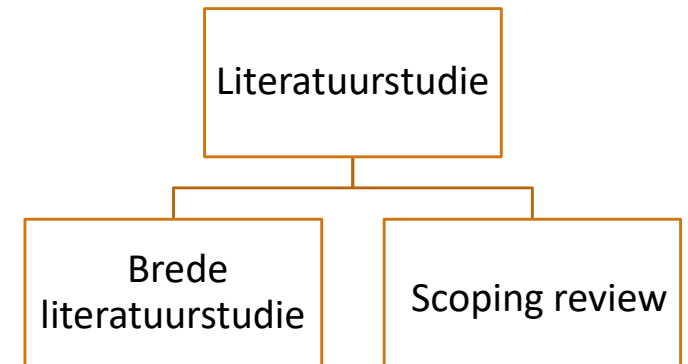
2 Fasen:

1. **Wetenschappelijk onderzoek, sensibilisering en ontwikkeling draaiboek** (sept. 2023 – okt. 2024)
2. **Evalueren van het draaiboek a.d.h.v. pilootprojecten** (nov. 2024 – sept. 2025)

4. Literatuurstudie

- Wie zijn de (F)ED?
- Wat doen ze? Welke taken of rollen nemen ze op?
- Waarom worden (F)ED ingezet?
 - Wat is de meerwaarde?
 - Wat zijn de gevolgen?
- Hoe wordt (F)ED geïmplementeerd?
 - Wat zijn facilitatoren?
 - Wat zijn barrières, uitdagingen, bezorgdheden?

4. Literatuurstudie (2)

Voorlopige conclusie

(F)ED algemeen

- Studies ED > FED
- De meerwaarde van (F)ED inzetten in de GGZ is aangetoond
 - Voor zorggebruikers en context: als aanvulling op formele zorg
 - Voor ervaringsdeskundigen zelf (herstelproces)
 - Voor kwaliteit van zorgverlening
 - Voor zorgverleners (brug + ontlasting)
- Belang van goede implementatie!

4. Literatuurstudie (3)

Voorlopige conclusie

(F)ED in de forensische GGZ

- Geen studies naar de implementatie van FED in de FGGZ
- Relatief weinig studies naar de implementatie van ED in de FGGZ (n=9)
- Meerwaarde ~ GGZ, maar extra aandachtspunten
 - Vb. duale rol (beschermen en zorg verlenen)
 - Forensische karakter (vb. Uitzichtloosheid, dader/slachtofferschap)
- Resultaten zijn gelijklopend met resultaten focusgroepen, met enkele aanvullingen (zie verder)

5. Interviews

Semi-gestructureerde interviews met

- (Familie-)ervaringsdeskundigen in de bredere GGZ (**n=11**)
- Naasten van personen met een interneringsstatuut (**n=9**)
- Zorggebruikers in de forensische GGZ (i.e., personen met een interneringsstatuut die beroep doen op zorg; excl. detentie) (**n=32**)

6. Focusgroepen

- 12 online focusgroepen met professionals uit de forensische geestelijke gezondheidszorg (**n=66**):
 - 1) Management (n=3)
 - 2) Medisch- en psychosociaal personeel (n=3)
 - 3) Begeleiders die dagdagelijkse zorg verlenen aan personen met een interneringsstatuut (n=2)
 - 4) Multidisciplinaire focusgroepen (n=2)
 - 5) Multidisciplinaire focusgroepen uit ambulante forensische GGZ (n=2) (HvB Gent – Marie Verstraete)
- ➔ begeleid in duo door iemand van de wetenschappelijke rol én iemand van de expertrol

Resultaten focusgroepen

Overzicht

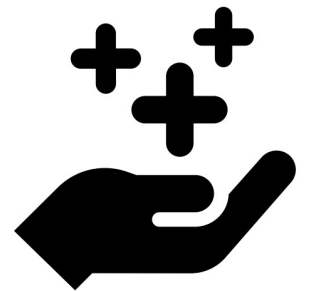
1. De meerwaarde van (F)ED
2. Functie en takenpakket
3. Uitdagingen/valkuilen/bezorgdheden m.b.t. de implementatie van (F)ED
4. Profiel
5. Randvoorwaarden voor de succesvolle implementatie

6.1. De meerwaarde van (F)ED

Voor zorggebruikers/naasten

Voor teams/zorgverleners

Voor (F)ED

6.1. De meerwaarde van (F)ED (2)

Voor zorggebruikers/naasten

Gedeelde ervaring

- Vormen een aanknopingspunt → *connection*
- Komt 'echter' over
- Confrontatie en advies wordt meer aanvaard
- Erkenning
- Niet veroordelend (--> veilig) → *allows for open conversations*
- Zelfde 'taal'
- Laagdrempelig
- Motivationaleel: "visie van hoop", → *positive role modelling*

*"Ik denk het **hoop geven**, hè dat ze dat ze het verhaal kunnen horen van iemand die daar allemaal heeft ingezet en die misschien zelfs ook nog zegt van oke, ik ben nog in herstel, maar ik sta hier hè. Ze kijken daar soms echt enorm naar op. Soms vragen ze dan zelf, mag ik dan later ook bij [organisatie] komen werken? Dat ze zien dat iemand wel uit die miserie is geraakt en dat er **dat er een weg is ondanks de vele ups en downs** dat die mensen dikwijls ook gekend hebben hè"*

6.1. De meerwaarde van (F)ED (3)

Voor team/zorgverleners

- Motivationaleel: “visie van hoop”
- 'Vertalen', brug → **mediators; improve communication between staff and service users**
- Cliënt/netwerkperspectief binnenbrengen
- 'Spiegel voorhouden’

Voor (F)ED

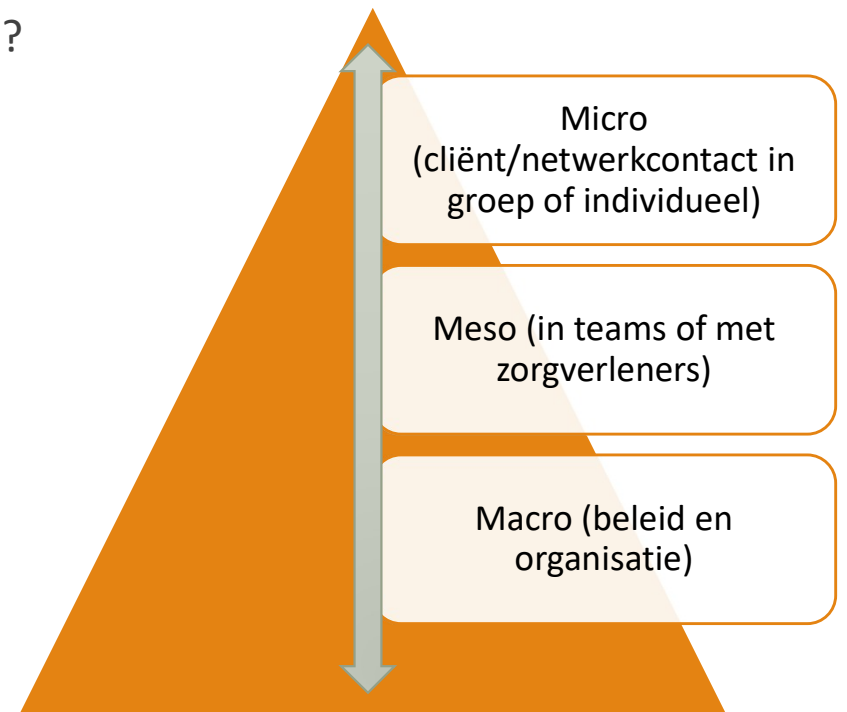
- **Herstelondersteunend**
- Identiteit en betekenis

*“Ik denk inderdaad het **anders kijken naar** - ook dat je als hulpverlener door zo iemand binnen uw team te betrekken, dat je verplicht wordt om niet alles vanuit een hulpverlenersbril te bekijken. En misschien eens te luisteren van hoe hebben die dat ooit ervaren en is een **andere manier van aanpakken** misschien beter? Ik denk wel dat dat een **verruiming** kan geven binnen uw vaste therapeutisch kader.”*

6.2. Functie en takenpakket

Takenpakket (F)ED: vooraf uitgewerkt of organisch gegroeid?

- ~ interesses en motivatie (F)ED
- ~ draagkracht (F)ED
- ~ profiel (F)ED
- ~ noden organisatie
- ~ eigenheid rol (F)ED

6.2. Functie en takenpakket: micro (1)

Micro: cliënt/netwerkcontact

Groepsniveau

(F)ED

- Peer support sessies en ontmoetingsmomenten organiseren (al dan niet in tandem met hulpverlener)
 - Voor zorggebruikers
 - ED: herstelgroep, hervaltherapie, resocialisatie en re-integratie,...
 - FED: rond relaties, familie, netwerk
 - Voor naasten
- Stuur of werkgroepen met zorggebruikers/netwerk over beleid (vb. adviesraden)

6.2. Functie en takenpakket: micro (2)

Micro: cliënt/netwerkcontact

Individueel niveau

(F)ED

- Aanspreekpunt voor zorggebruikers en netwerk (vraaggericht)

ED

- Laagdrempelig contact met zorggebruikers adhv. aanwezigheid en activiteiten
- 'Buddy'
- Inzetten op Quality of Life, in therapie of voor crisisinterventieplannen
- Huisbezoeken doen (ambulant)
- Onthaal van nieuwe patiënten/cliënten
- ...

6.2. Functie en takenpakket: micro (3)

Micro: cliënt/netwerkcontact

Individueel niveau

FED

- Eerste opvang en ondersteuning van netwerk
- Outreach naar netwerk
- Netwerk informeren
- Als onderdeel van de sociale dienst ingezet worden voor netwerkbetrokkenheid
- 'Brug' tussen zorggebruiker en netwerk:
 - herstelgesprekken tussen ZG en netwerk
 - met zorggebruikers werken rond netwerk

6.2. Functie en takenpakket: meso

Meso (met zorgverleners)

(F)ED

- Inzetten op multidisciplinair overleg om cliënt/netwerkperspectief te vertolken
- Vorming nieuwe medewerkers
- Teamvergaderingen: ander perspectief binnen brengen
- 'Brug' tussen zorggebruiker/netwerk en team

6.2. Functie en takenpakket: macro

Macro (organisatie en beleid)

(F)ED

- Beleidsontwikkeling: kennis (F)ED meenemen in nadenken over beleid
- Dmv. Cliënt/netwerkcontact pijnpunten bloot leggen in organisatie en actiepunten formuleren
- **Aanwerving en implementatie van (F)ED in organisatie**

FED

- Structureel inzetten op familie-aanbod (vb. familiedagen, familiewerking, infoavonden)
 - Drempels bij het proberen bereiken van families in kaart brengen en verkleinen
-

6.3. Uitdagingen/valkuilen/bezorgdheden m.b.t. implementatie van (F)ED (1)

(F)ED

- Bereik én behouden van (F)ED
 - 'Superhero'-profiel
 - Unieke situaties
- Draagkracht/draaglast – werkdruk
- Uitval/herval

6.3. Uitdagingen/valkuilen/bezorgdheden m.b.t. implementatie van (F)ED (2)

ED

- Bezorgdheden rond het omgaan met kwetsbaarheid (~herval/uitval)
- Bezorgdheden rond 'match' van ED met zorggebruiker
- Werken in dezelfde organisatie als een voormalige opname?
 - Bekendheid huidige zorggebruikers en personeel
 - *Vs. Meerwaarde*
- Monitoring/'evidence based'/resultaatgericht
- Cultuur
 - Stigma
 - Weerstand vanuit praktijkwerkers; *vs. ambiguity/dubiety in some staff did subsid*

6.3. Uitdagingen/valkuilen/bezorgdheden m.b.t. implementatie van (F)ED (3)

FED

- Belangenvermenging
- Bezorgdheid omtrent het schaden van de relatie met de zorggebruiker
- Schijnparticipatie (cf. duidelijk takenpakket, kader)

6.4. Profiel (1)

Is verbonden aan:

~ functie - takenpakket

~ noden organisatie/ED

~ bereik

~ setting-specifieke kenmerken (cf. veiligheidsprotocol)

6.4. Profiel (2)

(F)ED

- Gedeelde ervaringen
 - Belang van forensische ervaring – interneringsmaatregel?
 - Diversiteit
- Vaardigheden
 - Opleiding; *cf. importance of a training program (internal/external)*

ED

- Einde internering?
 - Ver genoeg in eigen herstelproces

6.5. Randvoorwaarden voor de succesvolle implementatie: overzicht

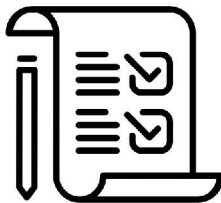
1. Een goede voorbereiding

- Organisatiebrede- en gedeelde visie
- Duidelijk kader

2. Ondersteuning en coaching

- ED/FED/teams

3. Middelen

6.5. Randvoorwaarden voor de succesvolle implementatie (2)

1. Een goede voorbereiding

- Belang coördinator

Organisatiebrede en gedeelde visie

- Sensibiliseren (∞) en voorbereiden team + zorggebruikers
 - Open en veilige cultuur
 - Gradueel
 - Bottom-up en top-down
 - Vertrouwen in ED
- Visietekst

“Als we kansen creëren voor mensen die we begeleiden, is dat ook logisch dat we die kansen ook creëren zodat die ook als een collega kan functioneren”

6.5. Randvoorwaarden voor de succesvolle implementatie (3)

Duidelijk kader

→ In balans met flexibiliteit

(F)ED

- Afspraken rond: privacy, beroepsgeheim, GDPR, toegang tot patiëntendossier en algemene communicatie; *vb. confidentiality policy*
 - Afhankelijk van takenpakket & statuut
- Juridisch statuut
 - Vb. Einde internering, attest van goed gedrag en zeden
- Verloning – betaald/vrijwillig

6.5. Randvoorwaarden voor de succesvolle implementatie (4)

Duidelijk kader (2)

(F)ED

- Functie - competentieprofiel
 - Sollicitatieprocedure
 - Takenpakket - taakomschrijving
 - Ondersteuning – coaching – opvolging: *considering the impact*
 - Intern/extern
-

6.5. Randvoorwaarden voor de succesvolle implementatie (5)

Duidelijk kader (3)

ED

- Afstand/nabijheid; *cf. clarity of boundaries*
 - Hervalprocedure
 - Contract op maat
 - Centraal of afdelingsspecifiek
-

6.5. Randvoorwaarden voor de succesvolle implementatie (6)

2. Ondersteuning en coaching

ED

- Coach/mentor (~ aanspreekpunt – meter/peter – vertrouwenspersoon – tussentijdse coachingsgesprekken)
- Centrale dienst
- Supervisie/Intervisie
 - Intern/extern
 - Door ED of door HV
- Zorgen voor elkaar – tijdens en na het werk

6.5. Randvoorwaarden voor de succesvolle implementatie (7)

2. Ondersteuning en coaching (2)

FED

- Aanspreekpunt
- Extern/intern

Teams/andere zorgmedewerkers

- Platform om bezorgdheden te kunnen uiten

6.5. Randvoorwaarden voor de succesvolle implementatie (8)

3. Middelen

- Vergoeding (F)ED
- Voor opleiding (F)ED
- Voor coaching (F)ED
 - Tijd vrijmaken binnen bestaande functie
 - Nieuwe functie – vb projectcoördinator

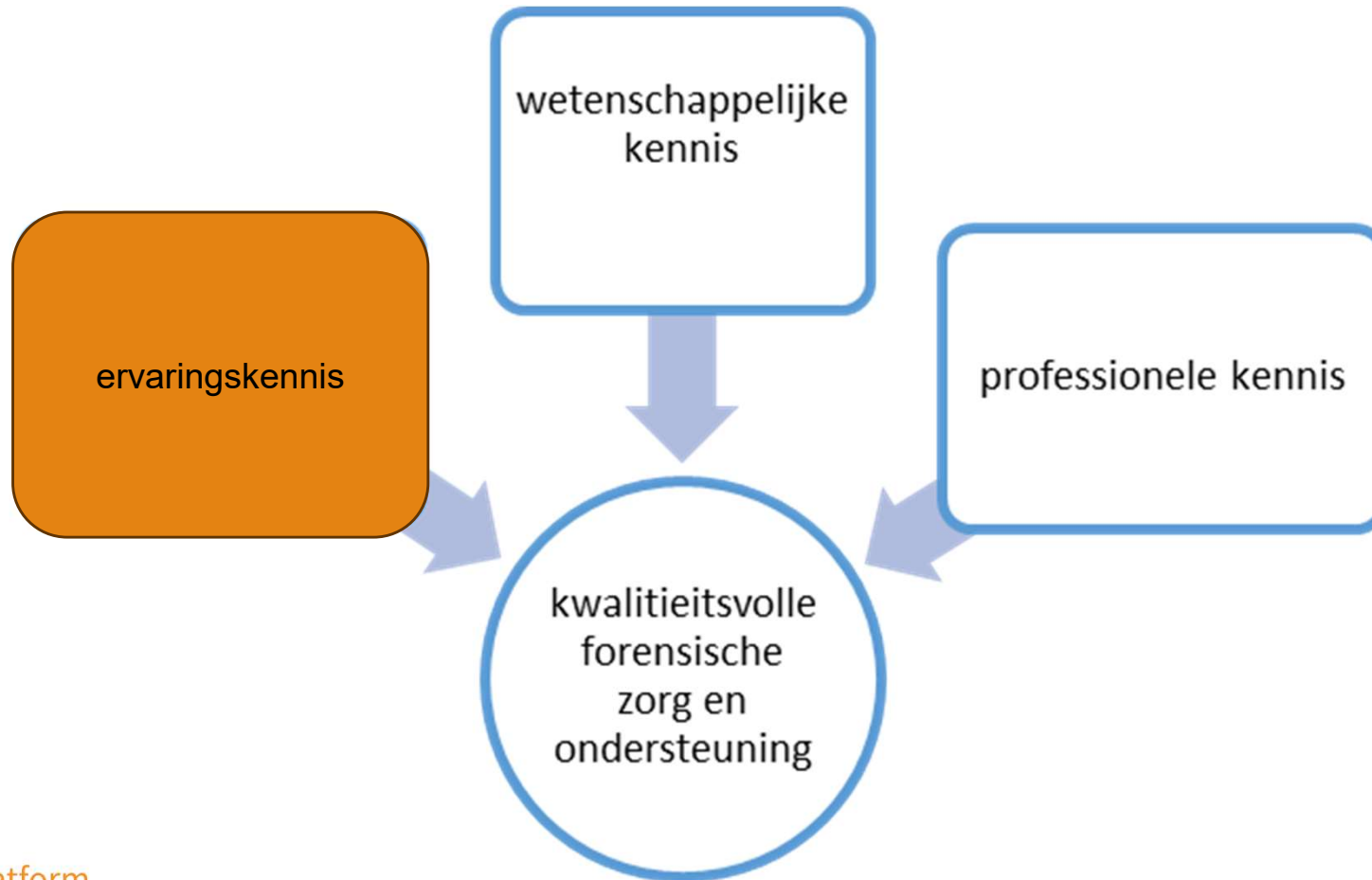
7. Conclusie

- ❖ De meerwaarde van (F)ED wordt zowel in de literatuur als door zorgverleners op verschillende niveaus erkend
- ❖ Er zijn verschillende manieren om (F)ED in te zetten
- ❖ De implementatie van (F)ED in de forensische GGZ vraagt
 - een goede voorbereiding
 - een duidelijk kader met voldoende ruimte voor flexibiliteit
 - een gedeelde en gedragen visie
 - coaching en ondersteuning
 - middelen

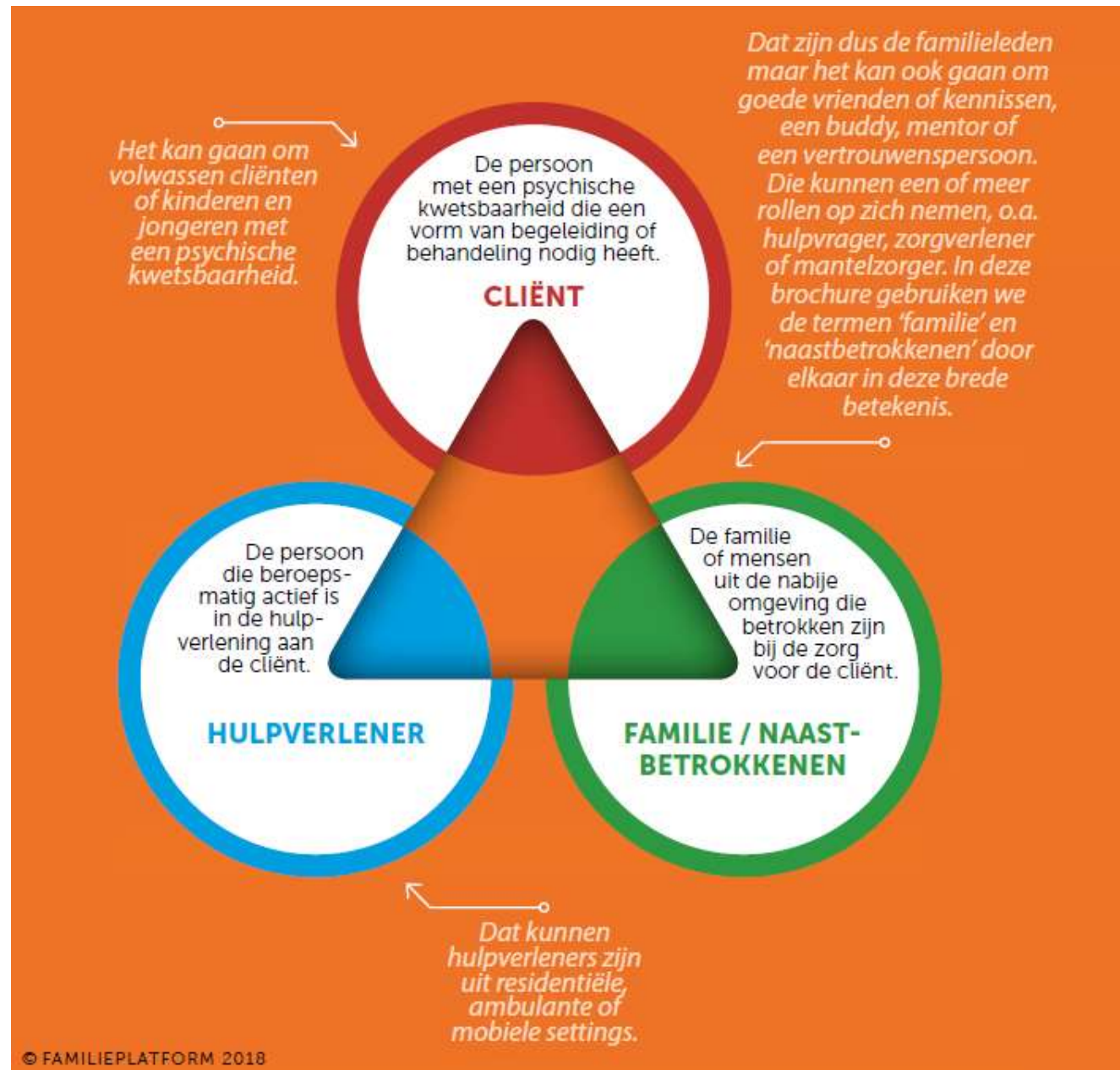
→ Draaiboek: de implementatie van (F)ED in de FGGZ
To be continued...

Het vormen van een cultuur om familie-ervaringsdeskundigheid duurzaam te implementeren

Triade kwaliteitsvolle (forensische) GGZ

Trialoog

Familieplatform
Wie zijn wij?

**Bijzondere aandacht
voor het 'kind van'**

**Zorgorganisaties inspireren
en stimuleren
tot het realiseren
van een familiebeleid**

**FAMILIEREFLEX
EN
TRIALOOG**

**Kwaliteitsbewaking en
beleidsbeïnvloeding**

**Verenigen en versterken
van familieorganisaties
en hun leden**

Lidorganisaties

Vlaamse Vereniging voor Ouders van Couveusekinderen

België / Belgique

Why?

- Unieke, emotionele band
- Nood aan verbondenheid
- Lijden van zorggebruiker en familie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden
- Indruk op kinderen en jongeren
- Expertise van familie
- Familie/naasten kunnen bijdrage leveren aan het herstel van de zorggebruiker

MDR voor het betrekken van naasten in GGZ

Onderzoek

Steunpunt Welzijn,
Volksgezondheid en Gezin
*Vanlinthout, E., Coppens, E.,
Opgenhaffen, T., Scheveneels, S.,
Put, J. & Van Audenhove, Ch.*

Generiek

Hele GGZ
(residentieel, ambulantly en mobiel)
Alle leeftijdsgroepen
Verschillende disciplines

Doel

Naasten erkennen als vaste waarden in het leven van de zorggebruiker en maximaal betrekken in de zorg
Betrekken: informeren, onthalen, vriendelijk bejegenen, actief samenwerken en ondersteunen

Doelgroep

Hulpverleners
Directies van voorzieningen
Beleidsmakers

Hoe geraakt deze informatie naar de hulpverlener?

Familie
reflex

Familiereflex = opgebouwd rond vier pijlers van een familievriendelijke cultuur in GGZ

Bejegening

Informatie

Steun

Soms hebben de sterken

de meeste steun nodig

Participatie

Familievriendelijke geestelijke gezondheidszorg...

... betekent 'JA' op volgende vragen:

1. Wordt er op een vriendelijke, open en kwaliteitsvolle manier omgegaan met familie en naasten?
'Bejegening'
2. Wordt er informatie voorzien op maat van de familie en naasten? Wordt de informatie die familie en naasten geven serieus genomen? **'Informatie'** (*hier komt beroepsgeheim vaak ter sprake!*)
3. Worden familie en naasten ondersteund door de organisatie of doorverwezen voor hulp indien nodig?
'Steun'
4. Is er mogelijkheid voor familie en naasten om een actieve rol op te nemen in de behandeling van de patiënt, in samenspraak met de hulpverleners? **'Participatie'**

(Familie)ervaringsdeskundigheid in de forensische GGZ

FASE 1

- Online vormingen:
 - ✓ 'Basisvorming familie betrekken in zorg bij internering'
 - ✓ 90-tal hulpverleners/beleidsmedewerkers forensische zorg
- Literatuuronderzoek: scoping review (geen artikels over FED!)
- Ontwikkeling leidraden focusgroepen en interviews
- Deelname focusgroepen professionals
- Ontwikkeling draaiboek

FASE 2

- Aan de slag met organisaties via pilootprojecten ahv draaiboek

Dankjewel

Heb je vragen?

www.familieplatform.be

leen.vanvlierberghe@familieplatform.be

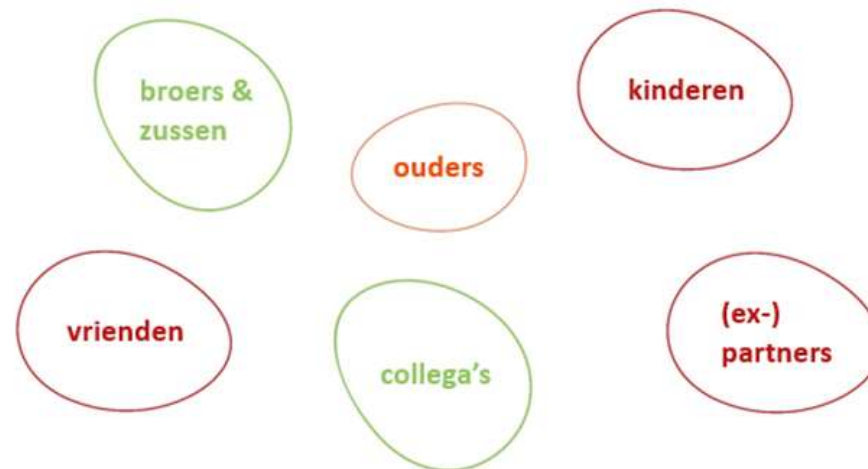
kim.steeman@familieplatform.be

Het in kaart brengen van familieleden ter voorbereiding van het implementeren van (familie)ervaringsdeskundigheid

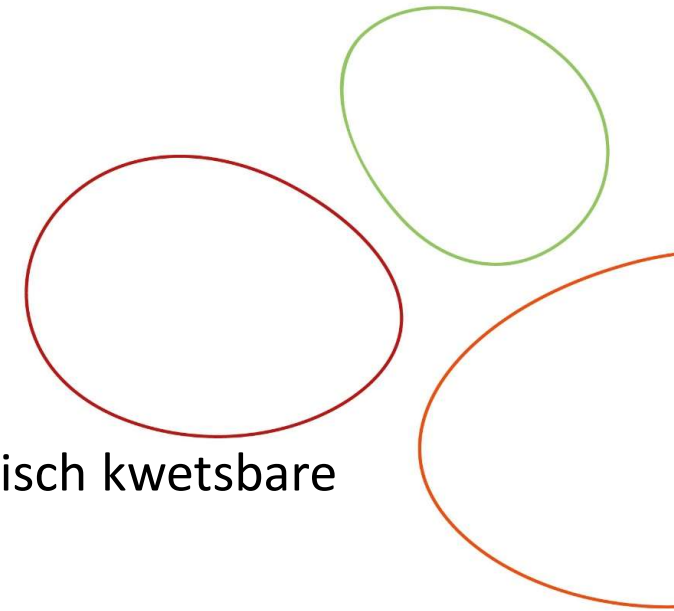
Wie is Similes?

- VZW actief in Vlaanderen
- Familievereniging
 - Actief in de geestelijke gezondheidszorg
 - Voor mensen naast mensen met een psychische kwetsbaarheid
 - Gericht op volwassenen

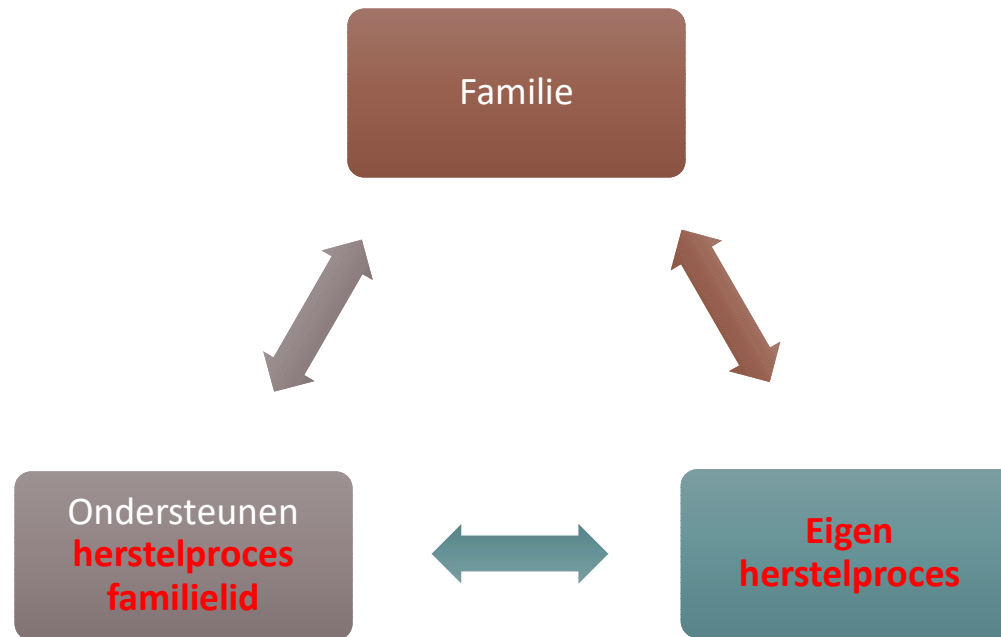

Familie

- Ruime invulling
 - Directe familie
 - Ouders
 - Kinderen
 - Partner
 - Broers en zussen
 - Naasten
 - Vrienden
 - Collega's
 - Buren
 - Iedereen die bekommerd is om het welzijn van de psychisch kwetsbare

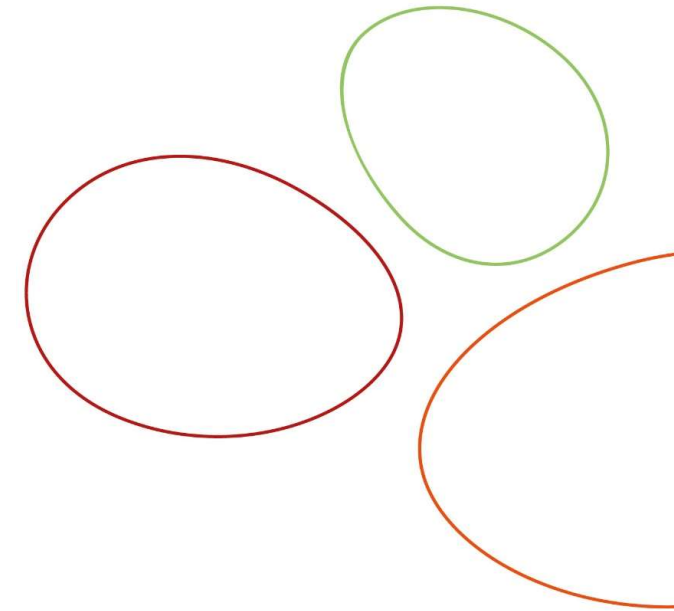

Familie in een dubbele rol

We steunen op vrijwilligers

- 200 geëngageerde mensen
 - Onze helden
- Meestal zelf
 - Familie-betrokken
 - Ervaringsdeskundige
- Willen hun expertise delen
 - Ieder op zijn/haar manier

Idee achter Similes

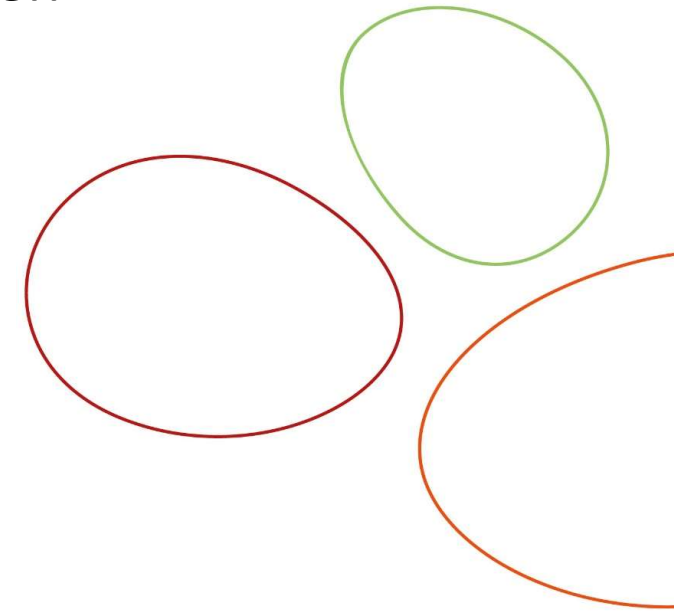
Wie zorgt, praat mee

- Familieleden hebben ook noden
- Van dialoog naar Trialoog
 - Patiënt
 - Hulpverlener
 - Familie

Similes: Latijns woord: gelijkwaardigheid

Onze missie

- Familieleden en naastbetrokkenen van personen met een psychische kwetsbaarheid verenigen
- Ervaringsdeskundigheid installeren in zorginstellingen
 - Beleidsmatig

Aanbod voor onze leden

LOTGENOTENCONTACT

INFORMATIE

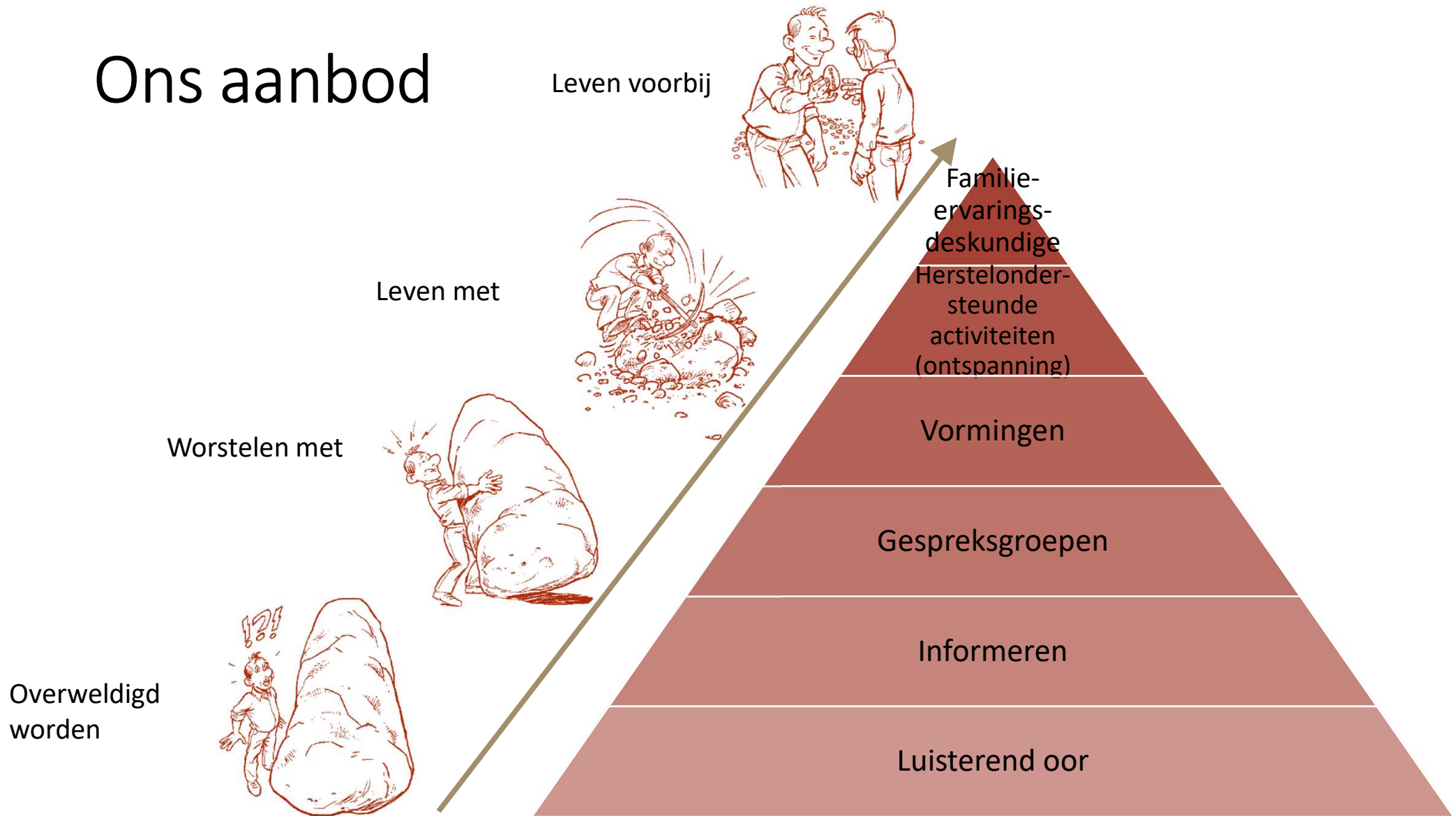

VORMING

ONTSPANNING

Ons aanbod

Van ervaringsdeskundigen naar ervaringsdeskundigheid

- Ervaringsdeskundigen/Familievertegenwoordigers zijn moeilijk te vinden
 - Vrijwilligers zijn moeilijk te vinden
 - Zelf ervaring hebben met persoonlijk psychisch lijden of naast mensen staan met een psychische kwetsbaarheid én dit overstegen hebben
 - Hun familie-ervaring willen en kunnen inbrengen
 - Ter ondersteuning van lotgenoten
 - Beleidsmatig
 - Organisatie van activiteiten
 - Voldoende opgeleid zijn en ondersteund worden om hun taak uit te voeren
 - Als aanspreekpunt fungeren

familievereniging geestelijke gezondheid

similes

stelt voor

Een boek over samen
leven met een naaste
die psychische
problemen heeft

Verkrijgbaar
in de boekhandel
of bestel online

www.SIMILES.be

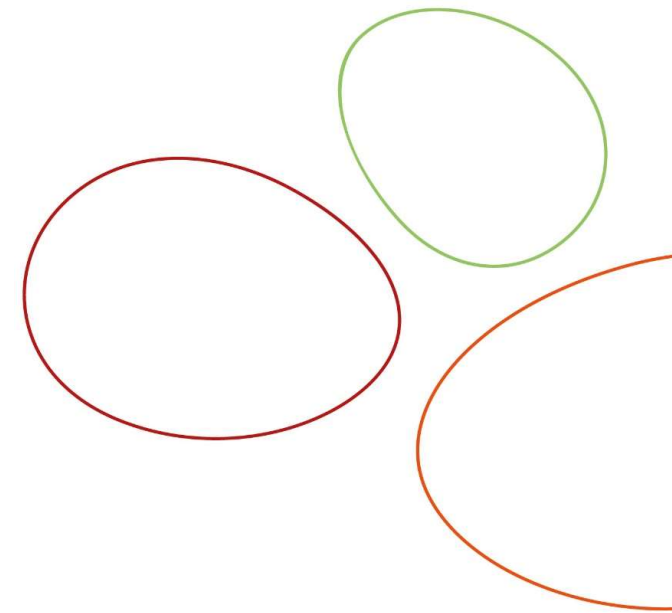

Familie ervaringsdeskundigheid in de forensische ggz

Doelstelling fase 1 : Realiseren van een meer familiegerichte cultuur

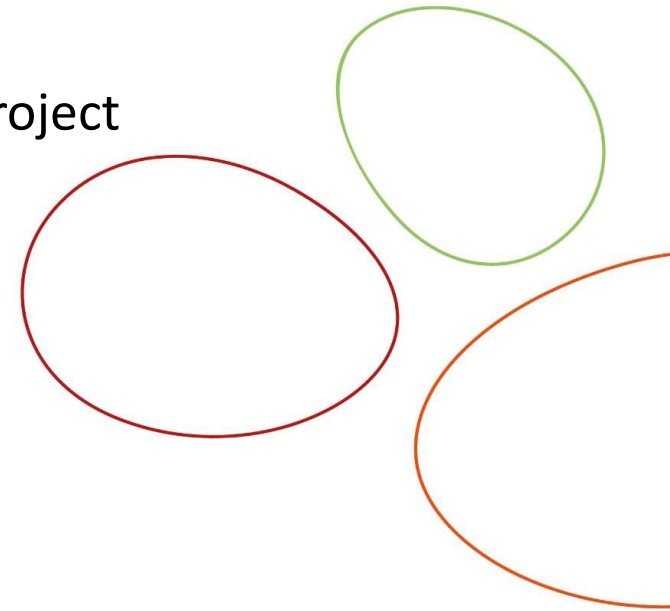

Similes = expert partner

Aanpak in fase 1

- Sensibiliseren van organisaties
- Bereiken van families
 - Onderbouwde vertegenwoordiging van families in het project

Sensibiliseren van organisaties

Deelname onderzoek

familiegerichtheid

Aanbod bekendmaken

Deelname onderzoek

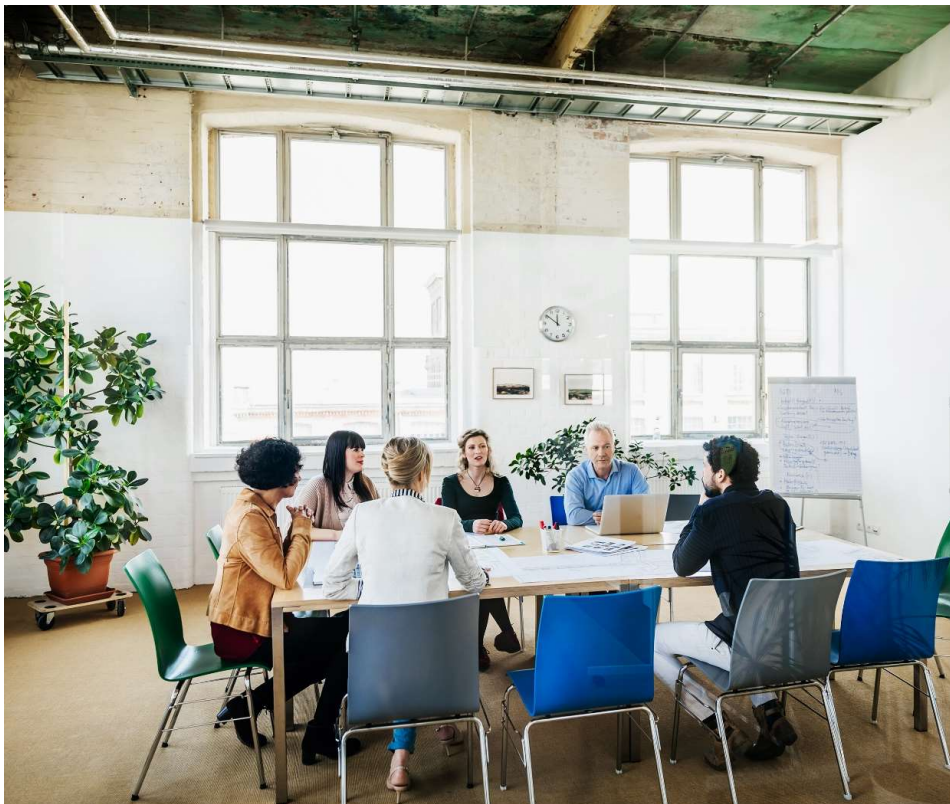
- Toelichting doelstelling onderzoek
- Diepte interviews cliënt- en familieperspectief
 - Hulp bij werving
- Deelname focusgroepen

Familiegerichtheid

- Peilen naar mate van familiegerichtheid
- Ondersteuningsvragen detecteren
- Provinciale werkgroepen

Aanbod bekendmaken

- Bereik van Similes bij families en naasten van personen met een interneringsstatuut vergroten
- Organisaties als brug tussen Similes en families

Ervaringen

- 22 organisaties bezocht
 - Alle organisaties zijn zich bewust van het belang van familie
 - 5 organisaties: zeer hoge mate van familiebetrokkenheid
 - Meer dan de helft van de bezochte organisaties heeft deelgenomen aan de focusgroepen

Bereiken van families: Onderbouwde vertegenwoordiging in project

Ondersteuningsaanbod

Vrijwilligers

Info beleid

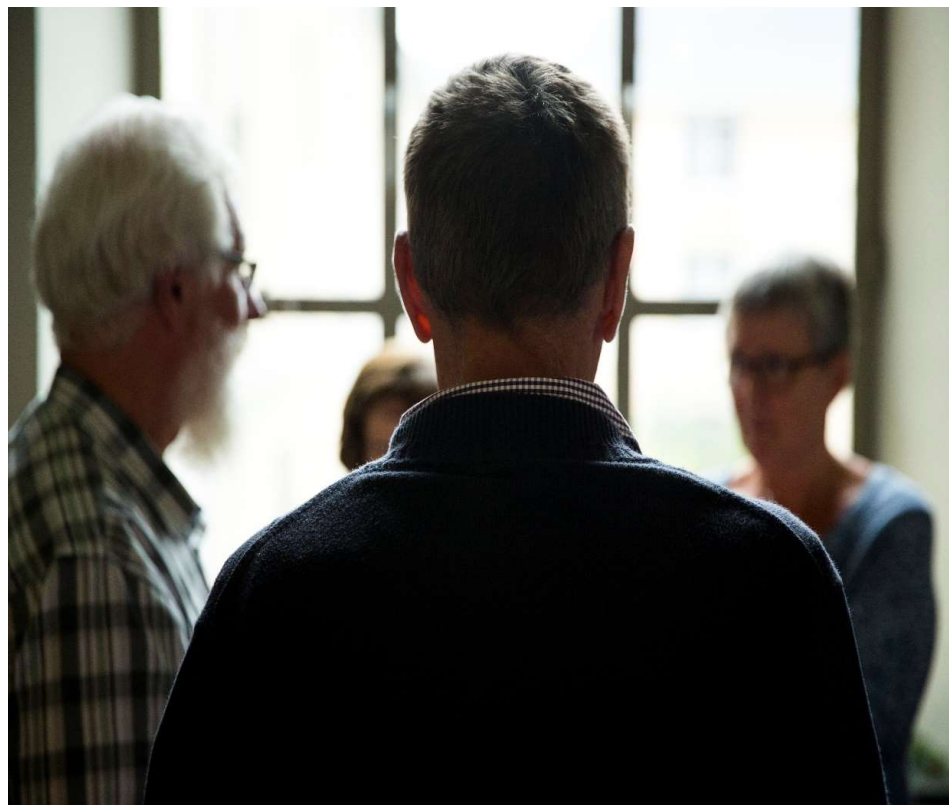
Ondersteuningsaanbod

- Infomomenten
 - Werking van de KBM
 - Financiële rechten en plichten van geïnterneerden
 - ...
- Lotgenotencontacten

Vrijwilligers

- Werkgroep vrijwilligers
 - Deelnemers willen iets betekenen voor andere families
 - Bereik vergroten
 - Activiteiten i.s.m. organisaties

Info beleid

- Masterplan forensische geestelijke gezondheidszorg
 - Aanwezigheid Similes en FED
 - Terugkoppeling
- Ontwikkeling brochure internering
 - i.s.m. netwerken internering, familieplatform, Ugent
 - Feedback van families
 - Samenwerking PXL

Ervaringen

- 18 contactmomenten
 - 146 mensen bereikt
 - 77 unieke personen
 - 12 activiteiten exclusief voor familie – gemiddeld 7 families aanwezig

[Facebook.com/similesvzw](https://www.facebook.com/similesvzw)

[Twitter.com/similesvzw](https://twitter.com/similesvzw)

[Instagram.com/similesvzw](https://www.instagram.com/similesvzw)

info@similes.be

www.similes.be

016 244 201

SIMILES? ONTDEK ONS AANBOD!

Ontdek ons aanbod aan informatie, vorming, lotgenotencontact en ontmoeting overal in Vlaanderen en online op: **SIMILES.BE**

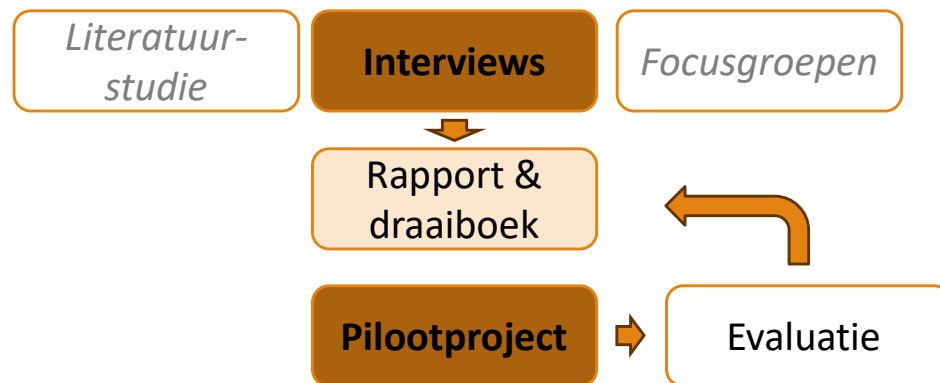
familievereniging geestelijke gezondheid

similes

Schrijf je in op onze
nieuwsbrief en blijf op de hoogte

Afsluitend

Verdere planning:

- *Trialoog vervolledigen (interviews)*
 - Perspectief (familie)ervaringsdeskundige
 - Perspectief zorggebruiker
 - Perspectief naaste
- *Samenbrengen onderzoek – expertise in draaiboek*
 - Leidraad, geen protocol
 - Aandacht voor vorming – coaching
 - Middelen
- *Deelname pilootproject (voorjaar 2025)*

TAKE HOME MESSAGES

- Nood aan verschillende perspectieven om duurzame implementatie te realiseren (! Denkwerk)
- Meer tussenstappen om familie-ervaringsdeskundigheid te implementeren?
- DENK, DISCUSSIEER, IMPLEMENTEER, REFLECTEER

Vragen - suggesties

Contacteer ons:

ervaringsdeskundigheid@janbaptist.broedersvanliefde.be

leen.vanvlierberghe@familieplatform.be

nele.de.keyser@similes.be

Meer informatie:

<https://scienceforcare.com/>

